

«Μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στον ελληνικό χώρο: διεπιστημονικές, ιστορικές και συγχρονικές προσεγγίσεις», 1η Ημερίδα ICTMD Greece, 22 Φεβρουαρίου 2025

«Μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στον ελληνικό χώρο: διεπιστημονικές, ιστορικές και συγχρονικές προσεγγίσεις»

1η Ημερίδα ICTMD Greece

*Αφιερωμένη στη μνήμη του
εθνομουσικολόγου Θοδωρή Κονκουρή*

Σάββατο 22 Φεβρουαρίου 2025

Περιλήψεις

1η Συνεδρία: Ο ρόλος της μουσικής στην κοινωνική συνοχή και την πολιτισμική ταυτότητα

Προεδρεύων: Χρήστος Παπακώστας

Το καφενείο μουσικών του νομού Τρικάλων: Η συνδρομή του στη μετασκευή της εντόπιας μουσικής και γλεντιστικής κοινότητας κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990

Γιάννης Σούλτης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Το καφενείο μουσικών του νομού Τρικάλων αποτέλεσε, κατά τα έτη λειτουργίας του (~1950-2021), τον βασικό πυρήνα διάδρασης της εντόπιας μουσικής κοινότητας, αποτελώντας μέρος συνάντησης και συναναστροφής των μελών της, τόπο διαμοιρασμού της μουσικής εμπειρίας (βιωματικής και εκτελεστικής) καθώς και σημείο εισαγωγής στα μουσικά δίκτυα της περιοχής. Συγχρόνως, αποτέλεσε το μέρος όπου επιτυγχάνεται η επικοινωνία με τους -εν δυνάμει- εργοδότες, συμβάλλοντας στη συνοχή ετερογενών (πολιτιστικά, μορφωτικά και μουσικά) ομάδων, επισημαίνοντάς μας έτσι ένα εγγενές του χαρακτηριστικό, αυτό της συμπερίληψης.

Στην παρούσα εισήγηση εξετάζεται ο ρόλος του θεσμού «καφενείο μουσικών» στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή του νομού, μέσω της τυπικής και άτυπης εμπλοκής του στην -ευρύτερη- μουσική πράξη. Αντιμετωπίζεται λοιπόν τόσο ως χώρος όσο και ως μια εννοιολογική υπόσταση, αποκλεισμένη από χωρικά στεγανά, εφόσον σε αυτό προσφεύγει η κοινότητα (απτά και νοητά) προκειμένου να αυτο/ετεροπροσδιορισθεί. Συνδράμει έτσι στη διαμόρφωση επαγγελματικών στάσεων και αντιλήψεων, οι οποίες θα καθορίσουν -μακροπρόθεσμα- την ευρύτερη επιτελεστική συνθήκη. Το χρονικό διάστημα που επελέγη προς εξέταση, αποτελεί τμήμα της περιόδου ακμής του και συνάμα ένα μεταβατικό στάδιο για την ευρύτερη ελληνική κοινωνία, όντας η αρχή της μεταπολιτευτικής περιόδου. Η εξέταση του καφενείου μουσικών του νομού Τρικάλων κατά την περίοδο αυτή, αναδεικνύει ένα περιβάλλον διαρκών αλλαγών, τόσο στην αλληλεπίδραση των μουσικών με τους πελάτες όσο και στην ευρύτερη επαγγελματική συνθήκη. Τα δεδομένα που παρουσιάζονται, αποτελούν πρωτογενές υλικό το οποίο συλλέχθηκε έπειτα από προσωπική επιτόπια έρευνα στην οποία συμμετείχαν μέλη της κοινότητας καθώς και έπειτα από εκτενή βιβλιογραφική επισκόπηση.

Οικονομικές και κοινωνικές προεκτάσεις στην ιεραρχία του μουσικού σχήματος: Η περίπτωση του Χρόνη Αηδονίδη

Ελένη Φανιουδάκη, ανεξάρτητη ερευνήτρια

Η εισήγηση αφορά στην αφήγηση ζωής του παραδοσιακού μουσικού Χρόνη Αηδονίδη (1928-2023) χρησιμοποιώντας εργαλεία προφορικής ιστορίας, επιτόπια και αρχειακή έρευνα, καθώς και ημιδομημένες συνεντεύξεις. Επικεντρώνεται συγκεκριμένα στη θέση του ως επικεφαλής του παραδοσιακού μουσικού σχήματος και στην κοινωνική και οικονομική εξουσία που απορρέει από τη θέση αυτή. Τα λόγια του Χρόνη Αηδονίδη αποκαλύπτουν ριζωμένες πεποιθήσεις σχετικά με τη θεώρηση του αντικειμένου ως εργασία ή τέχνη. Ο επικεφαλής λαμβάνει τη θέση του «καλλιτέχνη», γεγονός που του προσφέρει μεγαλύτερη ελευθερία διαχείρισης του ρεπερτορίου και εκτελέσεων. Από την άλλη, παράλληλα χτίζεται μια στιβαρά δομημένη περσόνα η οποία παρουσιάζει δυσκολία στην αποδόμηση της, ακόμα και εκτός σκηνής. Εξετάζοντας τη μουσική του καριέρα, θα διερευνήσουμε την ταυτότητα του μουσικού και τη διχοτόμηση μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής εικόνας, η οποία διαμορφώνεται μέσω του επαγγελματικού, δημόσιου και οικονομικού προφίλ και του πραγματικού ανθρώπου. Επιπλέον, θα διερευνηθούν οι ιδέες του καλλιτέχνη για την οικονομική πλευρά της μουσικής, καθώς και το ρόλο της τεχνολογίας και της δισκογραφίας στην εξέλιξη της.

Ο ρόλος της μουσικής στη διαμόρφωση της πολιτισμικής και καλλιτεχνικής ταυτότητας μέσα από τον αφηγηματικό λόγο μιας γυναικείας βιο-ιστορίας: Το εθνογραφικό παράδειγμα της τραγουδίστριας Γιώτας Βέη

Μαρία Βε, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια εθνογραφική έρευνα με μελέτη περίπτωσης την τραγουδίστρια Γιώτα Βέη, τόσο ως αυτόνομη καλλιτεχνική μορφή με συγκεκριμένο ρεπερτόριο και επιτελέσεις αλλά και ως μουσικό υποκείμενο με ενεργό ρόλο στα μέσα μαζικής επικοινωνίας των δεκαετιών 1970-’80 (ραδιόφωνο, τηλεόραση). Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των στοιχείων αυτών, με τα οποία η τραγουδίστρια συγκρότησε τη μουσική και καλλιτεχνική της ταυτότητα ενώ ταυτόχρονα διαμόρφωσε νέους ρόλους και δοκίμασε νέες προοπτικές δράσης και επιτέλεσης με την παρουσία της σε λαογραφικού-εθνομουσικολογικού τύπου εκπομπές, στο E.I.P των Αθηνών και στη νέο-ιδρυθείσα ελληνική τηλεόραση. Ερευνητικά ερωτήματα: Ποιος ήταν ο ρόλος της στα μέσα μαζικής επικοινωνίας τόσο στο ραδιόφωνο όσο και στην τηλεόραση ως οχήματα πολιτισμικής δράσης τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κατά τη διαμόρφωση των εννοιών της παράδοσης; Κατά πόσο η τραγουδίστρια εκφράζεται ως φορέας του «αυθεντικού» τρόπου ερμηνείας και επιτέλεσης σε μια περίοδο χρήσης της παραδοσιακής μουσικής και του χορού από τον ηγεμονικό λόγο; Η ερευνητική μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η εθνογραφική μέθοδος και η βιογραφική προσέγγιση με επιτόπια έρευνα και συλλογή αφηγήσεων ζωής και αρχειακού οπτικοακουστικού υλικού.

2η Συνεδρία: Σύγχρονες αναπαραστάσεις μουσικής και χορού

Προεδρεύων: *Νίκος Πουλάκης*

Κρητική μουσική και χορός: Κινηματογραφικές και άλλες οπτικοακουστικές αναπαραστάσεις

Ρένα Λουτζάκη & Νίκος Πουλάκης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στην Κρήτη, μουσική και χορός αποτελούν κομβικά στοιχεία της πολιτιστικής ταυτότητας του νησιού, με μακρά παράδοση που συνδέεται με την καθημερινή ζωή και τις κοινωνικές εκδηλώσεις των ντόπιων. Σημαντική ρόλο στις σύγχρονες πρακτικές αυτών των παραδοσιακών τελεστικών δρώμενων παίζει η κινηματογραφική ή ευρύτερα οπτικοακουστική αποτύπωσή τους. Οι κινηματογραφικές και οπτικοακουστικές αναπαραστάσεις, άλλοτε μυθοπλαστικές και άλλοτε ρεαλιστικές, προσδίδουν την αίσθηση της διάσωσης των άυλων διαστάσεων της κουλτούρας και της διατήρησής τους στις επόμενες γενιές. Επίσης, συμβάλλουν στην ανάπτυξη τεκμηριωτικής ισχύος, λειτουργώντας εν πολλοίς ως αποδεικτικό ντοκουμέντο και ως “αυθεντικό” κομμάτι του κόσμου ή, στην περίπτωση της μυθοπλασίας, αναδεικνύονται ως συμβολικές δυναμικές της κουλτούρας αναφοράς. Μπορούν, επίσης, να βοηθήσουν στην ανάλυση αλλά και περαιτέρω διάχυση και προβολή των βασικών πολιτισμικών στοιχείων της εκάστοτε κοινότητας, διαμορφώνοντας προσωπικές αισθητικές και επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό τη συλλογική μνήμη ή, από την άλλη, να δώσουν φωνή και παρουσία σε ξεχασμένες όψεις της κουλτούρας μιας κοινωνίας και να αποκαλύψουν κρυμμένες πτυχές της.

Η κινηματογραφική και γενικότερα η οπτικοακουστική αναπαράσταση της κρητικής μουσικής και του χορού αποτελεί ένα ενδιαφέρον πεδίο μελέτης, καθώς φέρνει στο προσκήνιο τον τρόπο με τον οποίο η παράδοση αυτή επιτελείται, αποτυπώνεται, διαδίδεται, εκτίθεται, ερμηνεύεται και επαναδιατυπώνεται, κάποιες φορές επιδρώντας και στην ίδια την αντίληψη του κοινού περί κρητικής μουσικής και χορού. Με παραδείγματα από μυθοπλαστικές ταινίες, ντοκιμαντέρ, ψυχαγωγικές εκπομπές, ερασιτεχνικές καταγραφές και διαδικτυακά βίντεο, η εισήγηση στοχεύει να παρουσιάσει ενδεικτικές αναπαραστάσεις της κρητικής μουσικής και του χορού αλλά και να αναλύσει τις συμβολικές και ρητορικές διαστάσεις αυτών των αποτυπώσεων σε ένα κριτικό, ερμηνευτικό πλαίσιο.

Χορευτικές θηλυκότητες στα σύγχρονα αστικά χορευτικά στιλ της Ελλάδας: Διαστάσεις αντίστασης και ενσωμάτωσης

Ναταλία Κουτσούγερα, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ο λαϊκός χορός ως πηγή ζωντανίας και απόδρασης αποτελεί έναν τόπο αντίστασης και ενσωμάτωσης δομών, εξερεύνησης θηλυκοτήτων, αρρενωποτήτων, κουιροτήτων, φεμινιστικών ιδανικών και άλλων ταυτοτήτων (βλ Cowan 1990, Hanna 1988), καθώς και έναν τόπο εκδήλωσης έμφυλης εξουσίας και ένα πεδίο μάχης για κοινωνικό έλεγχο και ηγεμονία. Σήμερα ο όρος «αστικός χορός» που αναφέρεται συνήθως σε δημοφιλείς χορούς των πόλεων χρησιμοποιείται ευρέως ως όρος-ομπρέλα που περιλαμβάνει διαγωνιστικά διεθνή στιλ χορού όπως τα χιπ χοπ και στριπ στιλ, τους μοντέρνους αφρικανικούς και τζαμαϊκανούς χορούς, τους χορούς των κλαμπ και του ballroom. Στους χιπ χοπ χορούς συγκαταλέγονται στιλ όπως το μπρέικντανς (ή μπρέικινγκ), το popping, το locking, το waving, το hip hop party dance κ.α., ενώ ένα σύγχρονο δημοφιλές είδος χορού τζαμαϊκανής προέλευσης είναι το dancehall. Οι μοντέρνοι αφρικανικοί χοροί αφορούν υβριδοποιήσεις αφρικανικών ειδών που ονομάζονται afrostyles. Στους κλαμπ χορούς συγκαταλέγονται το house dance και το waacking, ενώ χοροί όπως το voguing, αποτελούν το λεγόμενο χορό της ballroom κουλτούρας που γεννήθηκε στην Βόρεια Αμερική από μαύρα κουίρ και τρανς άτομα. Συχνά ο όρος «αστικά χορευτικά στιλ» ή «χορευτικά στιλ της πόλης» (urban dance styles) αναφέρεται στις υβριδοποιημένες χορογραφίες που προκύπτουν από τον συνδυασμό των παραπάνω χορευτικών στιλ είτε σε διαγωνιστικά δρώμενα (all-style battles) είτε σε παραστάσεις στριπ και χιπ χοπ θεάτρου. Στην παρουσίαση αυτή εστιάζοντας στο επερχόμενο εθνογραφικό ντοκιμαντέρ μου «Τα κορίτσια θέλουν δίκαιο χορό», (Girls Wanna Just Dance, 2025) που αναδεικνύει τις επιτελεστικότητες των θηλυκοτήτων των σύγχρονων χορών των πόλεων

(γυναίκες και LGBTQ+) κυρίως στην Ελλάδα (αλλά και στην Ιταλία), θα αναλυθούν οι χειραφετητικές, φεμινιστικές, αντιστασιακές και ακτιβιστικές πτυχές της θηλυκότητας και των εκφάνσεών της στις αστικές σκηνές χορού στην Ελλάδα.

Η Ιφιγένεια, οι κλακέτες και το Minecraft: Μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στην εποχή της πολλαπλής νοημοσύνης

Μαρία Χναράκη, University of Drexel

Η παρουσίαση αντλεί διδάγματα από δημιουργίες σε διεθνή εθνομουσικολογικά μαθήματα που αφορούν κυρίως το αμερικανικό πανεπιστημιακό σύστημα. Η έμφαση εντοπίζεται στη σύνδεση της εθνομουσικολογίας με την κοινωνία και τη διαπολιτισμικότητα αλλά και σε βιωματικά μαθήματα «στην αλλοδαπή» όπου η εθνομουσικολογία ερμηνεύει την κοινωνία.

Σημασία δίνεται στη διαθεματικότητα και την εφαρμογή του παιδαγωγικού μοντέλου πολλαπλής νοημοσύνης και «metacognition» («μεταγιγνώσκειν»), δηλαδή την πολύπλευρη μελέτη θεμάτων και εννοιών, στα πλαίσια της διαχρονίας και της συγχρονίας, και τη σύνδεση των επιστημονικών πεδίων (διεπιστημονικότητα) μεταξύ τους, ώστε πέρα από την ειδική γνώση, να αντιληφθεί ο μαθητής τη «συνομιλία» των επιστημών και τη συμβολή τους σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνίας. Έτσι η γνώση αντιμετωπίζεται ως ενιαία ολότητα και όχι αποσπασματικά ενώ ταυτόχρονα συνδέεται με την ίδια τη ζωή. Για τη διαθεματική αυτή προσέγγιση της γνώσης χρησιμοποιούνται, εκτός από την καθιερωμένη ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, μαθητοκεντρικές μορφές διδασκαλίας. Οι μαθητές είναι ελεύθεροι να ερευνήσουν τα θέματα στα οποία τους οδηγούν τα ενδιαφέροντά τους, ενώ ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι βοηθητικός αλλά συνάμα καθοριστικός, εφόσον είναι αυτός που εξασφαλίζει την ποιότητα και τη μεθοδολογία της έρευνας.

Επιπλέον, ενισχύεται η εμπειρία μέσω εξωσχολικών δραστηριοτήτων και η παρακίνηση συμμετοχής σε διαδικασίες επιλογής με ορισμένα παιδαγωγικά κριτήρια ως αφορμές «μεταγιγνώσκειν», δηλαδή πρακτικών επίγνωσης της διεργασίας σκέψης και κατανόησης των προτύπων πίσω από αυτή, μία υψηλού επιπέδου δεξιότητα (--συνεπή με την UNESCO και τον OECD) που επιτρέπει στους μαθητές να γίνουν καλύτεροι στοχαστές και ηγέτες αποφάσεων. Με άλλα λόγια, ο κάθε μαθητής ωθείται να αναγνωρίσει, αξιολογήσει και, όπου χρειάζεται, ανασυγκροτήσει τις υπάρχουσες ιδέες, να «σκεφτεί τη... σκέψη», να προβληματιστεί. Η παρουσίαση εστιάζει σε συγκεκριμένα παραδείγματα-μελέτες περίπτωσης προπτυχιακών Αμερικανών φοιτητών στην Κρήτη, στα πλαίσια εμπειρικών μαθημάτων επιλογής που αφορούν τον κρητικό πολιτισμό, ειδικότερα, και τα νησιωτικά, μεσογειακά περιβάλλοντα γενικότερα.

Χορεύοντας 'ανάμεσα': (Πολυ)πολιτισμικές ταυτότητες και (ανα)παραστάσεις στο Κατάρ

Κατερίνα Βασιλάκη, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η προτεινόμενη εισήγηση στοχεύει σε μια σύντομη παρουσίαση των κοινωνικών και πολιτικών προεκτάσεων του χορού στη διασπορά μέσα από το εθνογραφικό παράδειγμα της χορευτικής ομάδας των Ελλήνων στο Κατάρ. Ο χορός προσεγγίζεται ερευνητικά ως δυναμική έννοια που χαρακτηρίζεται από διαρκή ρευστότητα και συνιστά παράγοντα συγκρότησης και αναπαράστασης πολιτισμικών ταυτοτήτων. Η διάσταση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη σύγχρονη μεταμοντέρνα κατάσταση και ειδικά στην περίπτωση της διασποράς. Οι παραδόσεις αποτελούν δομικά στοιχεία ενός «χρηστικού παρελθόντος» που παραπέμπει σε πολιτισμικά οικείους και ενδεχομένους νοσταλγικούς τόπους. Δημιουργείται

έτσι ένας ιδιόμορφος «μη-τόπος» ανάμεσα σε ένα 'εδώ' κι ένα 'εκεί', σε ένα 'πριν' κι ένα 'μετά'. Η «ετεροτοπία» και η αποπλαισιοποίηση του παραδοσιακού χορού οδηγούν σε «εξωτικές» αναπαραστάσεις που αποπνέουν ιστοπεδωτικές ομοιομορφίες όσον αφορά το τι κρίνεται άξιο προς επίδειξη σύμφωνα με τους όρους της αγοράς της πολυπολιτισμικότητας σε συνδυασμό με το ιδιαίτερο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του Κατάρ. Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στην «από τα κάτω» ανάδειξη της λειτουργικότητας των χορευτικών πρακτικών, που επεκτείνεται σε πολλαπλά επίπεδα διασυνδέσεων και νοηματοδοτήσεων εφόσον η εστίαση δεν περιορίζεται στα μορφολογικά χαρακτηριστικά του χορού αλλά συμπεριλαμβάνει έννοιες και αξίες όπως η συμμετοχικότητα, η αποδοχή, η αλληλεγγύη, η συμπερίληψη, ο σεβασμός, η ορατότητα κ.ά.

3η Συνεδρία: Χορός, κοινωνικοποίηση και πολιτισμικές ταυτότητες

Προεδρεύουσα: *Ζωή Ν. Μάργαρη*

Χορός και Αυτοεθνογραφία

Ζωή Παναγή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στόχος της παρουσίασης είναι η ανάδειξη της σχέσης του χορού με την πρακτική και τη μέθοδο της αυτοεθνογραφίας. Δηλαδή, να συζητηθούν τα πεδία και οι τρόποι όπου ο χορός ως τέχνη και ως πολιτισμική μορφή συναντάται με την αυτοεθνογραφική γραφή.

Η αυτοεθνογραφία, ανεξάρτητα από εθνικότητα, τάξη, φυλή ή εθνικό υπόβαθρο, η προσωπική ιστορία του εθνογράφου του χορού, συνδέει τις έννοιες που εντοπίζονται σε μια έρευνα και τονίζει τον ρόλο της αντίληψης του ίδιου. Επομένως, είναι δυνατό η αυτοεθνογραφία να εννοιολογηθεί ως μια σωματική μορφή έρευνας, όπου η εκμάθηση μιας μορφής χορού μέσα σε ένα δεδομένο πολιτισμικό πλαίσιο πυροδοτεί νέες καταστάσεις ενσωματωμένης γνώσης και ολοκλήρωση της εμπειρίας για τόπους, καταστάσεις ή ιστορίες. Οι αυτοεθνογράφοι επομένως μεταμορφώνουν φαινομενολογικά την εμπειρία τους για το «ζωντανό σώμα» ως υποκείμενο σε μια έντονη ενασχόληση, όπου το σώμα του ερμηνευτή μέσω της κίνησης γίνεται αντικείμενο υποκειμενικής ταυτότητας.

Επιπροσθέτως, θα συζητηθεί η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ του ερευνητή και της χορευτικής πράξης, ως ένα κομβικό σημείο σύνδεσης μεταξύ της έρευνας με την προσωπική εμπειρία σε μορφές χορού σε διαφορετικά πολιτισμικά συγκείμενα. Φαίνεται ότι η μελέτη του χορεύειν δια της αυτοεθνογραφίας μπορεί υπό προϋποθέσεις να προβάλει την ανθρωπολογική γνώση με πολύ πιο προσιτό τρόπο αναδεικνύοντας τον δυναμικό, μετασχηματιζόμενο και υποκειμενικό χαρακτήρα τόσο της (αυτό)εθνογραφικής πρακτικής όσο και του ίδιου του χορευτικού φαινομένου.

Χορός και Αφηγήσεις ζωής: Μια μελέτη περίπτωσης

Χριστίνα Καραπάνου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή των κοινωνικών επιστημών στην ποιοτική έρευνα και συγκεκριμένα στις αφηγήσεις ζωής, οι οποίες αποκτούν αυτόνομη υπόσταση. Ως μέθοδος οι αφηγήσεις ζωής δίνουν «φωνή» στους κοινωνικούς δράστες και στα υποκείμενα της έρευνας αναδεικνύοντας τη ρευστότητα της ανθρώπινης εμπειρίας, αφού μέσω αυτών διηγούνται τη ζωή τους. Ταυτόχρονα, αυτού του είδους η έρευνα δεν βασίζεται σε «αντικειμενικά» αποτελέσματα και θετικιστικές γενικεύσεις και κανονικότητες. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η σχέση των αφηγήσεων ζωής ως μεθόδου ποιοτικής έρευνας και η εφαρμογή της στη μελέτη του χορού. Η πραγμάτευση του θέματος θα βασιστεί σε μια μελέτη περίπτωσης. Συγκεκριμένα, σ' αυτήν του ηπειρώτη τραγουδιστή Γιάννη Παπακώστα. Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν μια σειρά

από ημιδομημένες συνεντεύξεις, αλλά και ελεύθερες συζητήσεις στα Γιάννενα από τον Οκτώβριο του 2023 έως και τον Ιανουάριο του 2024. Κατόπιν, ακολούθησε μια συστηματική ανάλυση περιεχομένου και κριτική ανάλυση λόγου. Παράλληλα, αναζητήθηκε αρχειακό και άλλο υλικό (φωτογραφίες, βίντεο κλπ) τόσο από τον ίδιο όσο και από εξωτερικές πηγές. Ένα καίριο ζήτημα που προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων είναι η δυναμική διάσταση του χορευτικού φαινομένου, καθώς και ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες πτυχές, όπως: η σχέση μεταξύ μουσικού και χορευτή και ο συμπεριληπτικός ρόλος του χορού. Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι μέσα από την αφήγηση ζωής (βιοϊστορία) του Γιάννη Παπακώστα αναδεικνύονται:

1. ο πολυστρωματικός χαρακτήρας του χορού
2. τα τοπικά νοήματα και οι θεωρήσεις περί χορού
3. η διαλεκτική μεταξύ χορευτικών βιωμάτων και κοινωνικών μετασχηματισμών

Εν κατακλείδι, τεκμαίρεται η αξία των αφηγήσεων ζωής στη μελέτη του χορού ως τέχνης και ως πολιτισμικής μορφής, αφού επιτρέπει την εμβάθυνση πάνω σε ζητήματα που αφορούν τόσο το «τι είναι και τι κάνει ο χορός» όσο και το «πώς μοιάζει ο χορός».

Διαδικασίες κοινωνικοποίησης και ενσώματης μάθησης: Χτίζοντας την πολιτισμική ταυτότητα

Αναστασία Φυλακτακίδου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας μέσα από το σωματοποιημένο λόγο. Για την ανάλυση θα χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα της Ολύμπου Καρπάθου και συγκεκριμένα τους τρόπους που τα νεαρά κορίτσια μαθαίνουν να φορούν τη φορεσιά, να κινούνται και να χορεύουν με αυτή. Μεθοδολογικά η έρευνα βασίστηκε στην εθνογραφική προσέγγιση με επιτόπια έρευνα και συμμετοχική παρατήρηση, η οποία διήρκεσε από τον Νοέμβριο του 2017 μέχρι τον Νοέμβριο του 2023. Μεταφέροντας στην περίπτωση της Ολύμπου, με αφορμή το παράδειγμα της φορεσιάς, τη θεωρία του *habitus*, και το σωματοποιημένο λόγο, μερικά από τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι ότι το δρων υποκειμένο φαίνεται να έχει τη «αίσθηση» του πώς να συμπεριφερθεί στην κοινωνική δράση, βασιζόμενο σε ένα σύστημα διαρκών και μεταθέσιμων προδιαθέσεων εγγεγραμμένων στο «σώμα». Αυτές οι προδιαθέσεις, που αποτελούν την «έξη» αναφέρονται στη συγκρότηση του κοινωνικού υποκειμένου και συνεπώς στη συγκρότηση της πολιτισμικής του ταυτότητας.

Εξετάζοντας τη σχέση μουσικού-χορευτή: Η περίπτωση του Σεμιναρίου Εκμάθησης Παραδοσιακών Χορών (ΕΠΧ) στη Λίμνη Πλαστήρα Θεσσαλίας

Αλεξάνδρα Αποστολάκη, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στα σεμινάρια εκμάθησης ελληνικών χορών και συγκεκριμένα σε αυτό που διοργανώνεται σε ετήσια βάση στην Καρδίτσα Θεσσαλίας από το 2010. Βασικός σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη των σχέσεων μουσικού – χορευτή στα βραδινά γλέντια, τα οποία καθιερώθηκαν στο πλαίσιο του σεμιναρίου. Η μουσική, ο χορός και το τραγούδι αποτελούν ένα σύνθετο τελετουργικό δρώμενο. Η πρώτη ανασυγκρότηση των σχέσεων μεταξύ του τριφυούς καταγράφεται με την εμφάνιση της ορχήστρας στο χοροστάσι. Ακολουθεί μία περίοδος που τα μέλη της κοινότητας με τους μουσικούς μοιράζονται κοινές εμπειρίες με δυναμική συνύπαρξη και επικοινωνία. Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον μετασχηματίζονται βασικές όψεις του αυτοσχεδιασμού, όπως αυτός νοείται στην ελληνική χορευτική παράδοση. Σημαντικότερες απ' αυτές τις όψεις είναι: ο δυναμικός διάλογος μεταξύ του χορευτή/ιας και μιας ευρύτερης χορευτικής

συλλογικότητας, καθώς και ο περιορισμός της ανάληψης ατομικής πρωτοβουλίας του χορευτή/ιας. Η εθνογραφική έρευνα ξεκίνησε το 2022 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Στηρίζεται στην επιτόπια έρευνα με συμμετοχική παρατήρηση και βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η συλλογή των εθνογραφικών δεδομένων βασίστηκε στη διαδικασία της «ημι-δομημένης» συνέντευξης με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου και της ελεύθερης συνέντευξης υπό μορφή συζήτησης μεταξύ του ερευνητή και των πληροφορητών. Η ανάλυση των εθνογραφικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη μέθοδο της «τυκνής περιγραφής», η οποία περιλαμβάνει ταυτόχρονα την ανάλυση και την ερμηνεία των δεδομένων (Geertz, 1973). Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει ότι χορός και η μουσική αφορούν σύνθετα πολιτισμικά φαινόμενα και βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση και διαλεκτική σχέση με την κοινωνική πραγματικότητα. Η σχέση του μουσικού με τον χορευτή βρίσκεται διαρκώς σε μετασχηματισμό. Μέσα από τη δυναμική διαδικασία πορείας της σχέσης αυτής από το παρελθόν στο παρόν, καταφέρνει και ανασυγκροτείται βάση του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου και ενσωματώνει στοιχεία των σύγχρονων εξελίξεων, διευκολύνοντας τον σχηματισμό νέων μορφών συλλογικότητας και κοινότητας.

3η Συνεδρία: Άυλη πολιτισμική κληρονομιά

Προεδρεύουσα: *Αλεξάνδρα Μπαλάντινα*

Χορευτικές παραδόσεις, πολιτισμική κληρονομιά & πολιτιστική διαχείριση. Εθνογραφικές παρατηρήσεις

Ζωή Ν. Μάργαρη, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, Ακαδημία Αθηνών

Η προτεινόμενη εισήγηση αφορά από την μελέτη των πολυεπίπεδων και πολυσύνθετων φαινομένων που παρατηρούνται στο χορευτικό γίνεσθαι μετά τις καταγιστικές εξελίξεις στον τομέα της διαχείρισης του πολιτισμού που επέφερε η σταδιακή κατάρχωση της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Κληρονομιάς της UNESCO (2003). Εκκινώντας από εθνογραφικά περιπτωσιολογικά παραδείγματα του ελλαδικού χώρου και συνομιλώντας με ανάλογα εθνογραφικά δεδομένα του διεθνούς περιβάλλοντος, η εισήγηση φιλοδοξεί να διερευνήσει πτυχές του εξαιρετικά ενδιαφέροντος πεδίου της κληρονομοποίησης των χορευτικών παραδόσεων. Για την πραγμάτωση της παραπάνω σύλληψης, με βάση τις εθνογραφικές παρατηρήσεις θα εξετασθούν οι χορευτικές πολιτισμικές πρακτικές και οι πρακτικές διαχείρισής τους ως «ζώσα κληρονομιά» προκειμένου να προσεγγισθούν ερμηνευτικά και αναλυτικά οι νέες τάσεις αλλά και οι μετασχηματισμοί που εντοπίζονται σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο.

Η έννοια της πρωτοβουλίας στο πλαίσιο της θεσμικής διαχείρισης της Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα

Αικατερίνη Μάρη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρουσίαση εξετάζει την έννοια της πρωτοβουλίας στο πλαίσιο της θεσμικής διαχείρισης της μουσικής ως Άυλης Πολιτισμικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) στην Ελλάδα, υπό το πρίσμα της Σύμβασης 2003 της UNESCO για τη Διαφύλαξη της ΑΠΚ. Η Σύμβαση 2003 εισήγαγε μια νέα λογική, σύμφωνα με την οποία οι κοινότητες αναλαμβάνουν κεντρικό ρόλο στην αναγνώριση, καταγραφή και διαφύλαξη της πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Αυτή η προσέγγιση έχει φέρει μια δομική αλλαγή στη διαχείριση της κληρονομιάς, μεταφέροντας την ευθύνη από τα θεσμικά όργανα στις ίδιες τις κοινότητες. Το νέο διαχειριστικό μοντέλο «από τα κάτω» (bottom-up approach) δημιουργεί προκλήσεις και φέρνει στην επιφάνεια νέες δυναμικές.

Με οδηγό τις διαδικασίες εγγραφής στοιχείων που σχετίζονται με τη μουσική στο ελληνικό Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ και στους διεθνείς Καταλόγους της UNESCO, αναλύονται οι πολλαπλές εκφάνσεις της έννοιας της «πρωτοβουλίας» και η σύνδεσή της με την ευθύνη, την αυτονομία και την ικανότητα για δράση (agency). Διερευνάται η διαλεκτική μεταξύ της «πρωτοβουλίας» και της «ζωτικότητας», ακολουθώντας τη μετάβαση από την ΑΠΚ στη «ζώσα κληρονομιά» (living heritage). Εξετάζεται ο μηχανισμός παραγωγής αξίας που συνδέεται με τη διαδικασία εγγραφής στην UNESCO και η ανάδειξη της πρωτοβουλίας ως «αξίας»(value) ενώ επισημαίνονται οι επακόλουθες προκλήσεις στην εκπροσώπηση και τη συμμετοχικότητα της διαχείρισης της ΑΠΚ.

Από την παράδοση στην άυλη κληρονομιά: Κληρονομοποίηση και Ποντιακός λόγος ταυτότητας στα μωμοέρια

Ιωάννης Τσεκούρας, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα εισήγηση αφορά τη πολυδιάστατη σχέση μεταξύ λόγου παράδοσης και πρακτικών κληρονομοποίησης στη περίπτωση των Ποντιακών εθίμων του Δωδεκαημέρου, γνωστών ως μωμοέρια. Το 2016 τα μωμοέρια και συγκεκριμένα η πρακτική της Λιβεράς του Πόντου η οποία συνεχίζεται στη περιφέρεια Κοζάνης, εισήχθη στο διεθνή κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (εφεξής ΑΚΠ) της ΟΥΝΕΣΚΟ. Στη παρούσα εισήγηση εστιάζω στο πώς η αναγνώριση αυτή έχει επηρεάσει το λόγο ταυτότητας του εθίμου. Συγκεκριμένα εξετάζω πώς η έννοια της ΑΠΚ έχει τοπικοποιηθεί (localized) στα Ποντιακά χωριά της Κοζάνης σε σχέση, συνάφεια και αντιαπραβολή, με την αξία της Ποντιακής παράδοσης, όπως η τελευταία γίνεται διαπραγματεύσιμη στην ίδια τη πρακτική των μωμοερίων και στους λόγους Ποντιακής ταυτότητας και της Ποντιακής διασωστικής λαογραφίας. Βασιζόμενος σε επιτόπια έρευνα στις κοινότητες του εθίμου αναλύω πώς τελεστές και συμμετέχοντες προσεγγίζουν και εργαλειοποιούν την έννοια της ΑΠΚ σε σχέση με την αξία της Ποντιακής παράδοσης καθώς και αν οι χρήσεις αυτές φέρουν αντιφάσεις και ασυμφωνίες με τις εξαγγελίες και τους στόχους της ΟΥΝΕΣΚΟ. Κεντρικό συμπέρασμα της εισήγησης είναι ότι η υιοθέτηση της ΑΠΚ έχει ισχυροποιήσει διαδικασίες κληρονομοποίησης οι οποίες τόσο επιβεβαιώνουν όσο και αναιρούν τις αρχές της ΟΥΝΕΣΚΟ.

Προκαλώντας τα όρια του χορού ως άυλη πολιτισμική πρακτική στην Ελλάδα: Η περίπτωση του «Θερμιώτικου Μπάλου»

Γεώργιος Φούντζουλας, Κωνσταντίνος Δημόπουλος & Χαρίτων Χαριτωνίδης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός διαδραματίζει, μεταξύ άλλων, ενεργό ρόλο στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία, δημιουργώντας καινούργιους τρόπους μετάδοσης αλλά και ανα-διαμόρφωσης χορευτικών κοινοτήτων. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η Θερμιώτικη (Κύθνος) κοινότητα. Με αφορμή την πρόσφατη ένταξη του χαρακτηριστικότερου χορού της, του Μπάλου, στο ευρετήριο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) της Ελλάδας αναδείχθηκαν πολλές ερωτήσεις όπως: Χρειάζεται προστασία μία «ζωντανή» χορευτική έκφανση; Ποιος είναι υπεύθυνος για αυτό; Η ίδια η κοινότητα ή ένας «ειδικός» του χορού; Σκοπός της εργασίας είναι να αναδείξει τη μεθοδολογία αλλά και τις προκλήσεις ένταξης ενός «ζωντανού» στοιχείου μίας κοινότητας στον κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας. Η μεθοδολογία βασίστηκε στην εθνογραφική μελέτη όπως αυτή εφαρμόζεται στην έρευνα του χορού και ιδιαίτερα σε πρακτικές αυτο-εθνογραφίας και αναστοχασμού κατά τη διάρκεια αλλά και μετά από την επιτόπια έρευνα. Υποστηρίζεται ότι ο Μπάλος επιτελείται, διαχειρίζεται και μεταδίδεται με διάφορους τρόπους και από

«Μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στον ελληνικό χώρο: διεπιστημονικές, ιστορικές και σύγχρονες προσεγγίσεις», 1η Ημερίδα ICTMD Greece, 22 Φεβρουαρίου 2025

διαφορετικούς πομπούς, δημιουργώντας ένα πολύ περίπλοκο δίκτυο που ισορροπεί ανάμεσα στο τοπικό και το υπερτοπικό. Συνοψίζοντας, δεν υπάρχουν «νόμιμοι» και «παράνομοι» διαχειριστές μιας δεδομένης χορευτικής παράδοσης, αλλά σε αυτή τη δυναμική διαδικασία συνεχών αλλαγών, η ΑΠΚ δεν είναι υπεύθυνη να διατηρήσει κάτι στατικό αλλά να σηματοδοτήσει το σημείο εκκίνησης για περαιτέρω συζήτηση, ανάπτυξη, μετασχηματισμό και συνέχεια.

Βιογραφικά ομιλητών

Η **Αλεξάνδρα Αποστολάκη** (a.apostolaki@uoi.gr) είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος του Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών και Εκπαίδευσης. Η διδακτορική έρευνα αναφέρεται στον Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό και τις κοινότητες πρακτικής: μελέτη περίπτωσης. Πτυχιούχος του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με ειδίκευση στον Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό. Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στις «Σπουδές στο Χορό» από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Διδασκαλία ελληνικών παραδοσιακών χορών σε πολιτιστικούς συλλόγους και φορείς. Το ακαδημαϊκό έργο περιλαμβάνει δημοσιεύσεις επιστημονικών άρθρων, συμμετοχή σε συνέδρια και συνεργασία/συμβολή σε εκδόσεις επιστημονικών βιβλίων για τον χορό. Συμμετοχή σε διοργανώσεις σεμιναρίων και φεστιβάλ ελληνικών παραδοσιακών χορών στα Ιωάννινα. Από το 2023, μέλος του ICTM (ICTMD σήμερα) και στην ομάδα μελέτης για την Εθνοχορολογία.

Η **Κατερίνα Βασιλάκη** είναι εκπαιδευτικός, υποψήφια διδάκτορας του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος με ειδίκευση: «Σπουδές στον χορό» από τη Σ.Ε.Φ.Α.Α. του Δ.Π.Θ. Έχει διδάξει σε εκπαιδευτικές δομές στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Κατάρ) για 20 χρόνια και τα τελευταία τρία χρόνια υπηρετεί στη ΣΑΕΚ Ηλιούπολης ως υπεύθυνη των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων κινητικότητας Erasmus+ και της πρακτικής άσκησης. Το ακαδημαϊκό της έργο περιλαμβάνει δημοσιεύσεις σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά, κρίση άρθρων, παρουσιάσεις σε πανελλήνια και διεθνή συνέδρια και συνεργασία/συνδρομή σε επιστημονικές εκδόσεις βιβλίων. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στον χορό και την εκπαίδευση στη διασπορά και την ενσώματη μάθηση.

Η **Μαρία Βε** κατάγεται από το Πλατύστομο της Δ. Φθιώτιδας, ζει και εργάζεται στη Λαμία ως φιλόλογος και μουσικός και είναι Διευθύντρια του 2^{ου} Γυμνασίου Λαμίας. Έχει σπουδάσει Ελληνική Φιλολογία στο Α.Π.Θ (Τομέας Κλασικών Σπουδών) και έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στο ΕΑΠ στις Επιστήμες της Αγωγής. Είναι Υποψήφια Διδάκτορας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και εκπονεί τη διδακτορική της διατριβή στο πεδίο της Λαογραφίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης με θέμα «Μουσικές Αφηγήσεις Ζωής, Εθνογραφία και Εκπαίδευση. Η περίπτωση της Γιώτας Βέη». Είναι αριστούχος απόφοιτος του Μακεδονικού Ωδείου Θεσσαλονίκης (Ευρωπαϊκή και Βυζαντινή μουσική) και Πιστοποιημένη Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων από τον ΕΟΠΠΕΠ και έχει ολοκληρώσει επιμόρφωση ως θεατρική εμπυχωτρία παιδιών και εφήβων από το Εθνικό Θέατρο με το πρόγραμμα «Το Θέατρο στο νέο σχολείο» και «Ακαδημία Θεάτρου Εκπαιδευτικών».

Ο **Κωνσταντίνος Δημόπουλος** είναι Επίκουρος Καθηγητής στο αντικείμενο «Χορολογία: Ελληνικός Παραδοσιακός Χορός» στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών στη Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού. Έχει ολοκληρώσει ποικίλα εκπαιδευτικά προγράμματα. Παρουσιάζει διδακτικό έργο τόσο στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (Σ.Ε.Φ.Α.Α. Αθηνών, Τ.Ε.Φ.Α.Α. Τρικάλων, Σ.Μ.Υ.) με αντικείμενο τον «Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό», όσο και στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Είχε συμμετοχή σε ερευνητικά επιστημονικά προγράμματα, Είναι μέλος ελληνικών και διεθνών επιστημονικών οργανισμών, ενώ τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα και το δημοσιευμένο έργο του αφορούν

τον χορό, τον πολιτισμό, την ιστορία, την ανάλυση της μορφής του χορού (σημειογραφία, δομικο-μορφολογική ανάλυση, τυπολογία), τις έμφυλες σχέσεις σε σχέση με τον χορό, την πολιτική των ταυτοτήτων στον χορό κ.ά.

Η **Χριστίνα Καραπάνου** (ch.karapanou@uoi.gr) είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος του Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών και Εκπαίδευσης. Η διδακτορική έρευνα αναφέρεται σε Αφηγήσεις και Λόγους για τον ελληνικό παραδοσιακό χορό: Αναπαραστάσεις, πρακτικές και αντιφάσεις. Πτυχιούχος του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, με κλασική ειδίκευση, καθώς και του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του ίδιου πανεπιστημίου. Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στις Επιστήμες της Αγωγής, με κατεύθυνση «Εκπαίδευση και Κοινωνία: θεωρίες και πρακτικές» από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ερασιτεχνική ενασχόληση με τον ελληνικό παραδοσιακό χορό από παιδί. Το ακαδημαϊκό έργο περιλαμβάνει δημοσιεύσεις επιστημονικών άρθρων, συμμετοχή σε συνέδρια και συμπόσια και συνεργασία/συμβολή στην οργάνωση και διεξαγωγή συνεδρίων. Συμμετοχή σε διοργανώσεις σεμιναρίων και φεστιβάλ ελληνικών παραδοσιακών χορών.

Η **Ναταλία Κουτσούγερα** είναι κοινωνική ανθρωπολόγος (Ε.Δι.Π., Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο) που δραστηριοποιείται στη διασταύρωση επιστημονικών περιοχών όπως η ανθρωπολογία των νεανικών πολιτισμών, η ανθρωπολογία της διασκέδασης, της μουσικής και του χορού, ο λαϊκός πολιτισμός και το φύλο, η οπτική ανθρωπολογία και οι σπουδές στο χιπ χοπ. Στις αναλύσεις της χρησιμοποιεί διεπιστημονικές προσεγγίσεις και μεθοδολογίες που εμπνέονται τόσο από την ανθρωπολογία όσο και από τις πολιτισμικές σπουδές και τις σπουδές των μίντια. Είναι συγγραφέας πολλών άρθρων και κεφαλαίων σε έγκριτα διεθνή και εγχώρια επιστημονικά περιοδικά και τόμους, ενώ τα τελευταία δεκαεπτά χρόνια εργάζεται ως κριτικός και αρθρογράφος χορού στο dancetheater.gr. Έχει πραγματοποιήσει τα εθνογραφικά ντοκιμαντέρ: «Πλασμένοι για να τα Σπάνε» (2011) και «Τα Θηλυκά είναι Εδώ» (2015) με θέμα το χιπ χοπ και το φύλο. Από τις εκδόσεις Δίσιγμα (2024) κυκλοφορεί μονογραφία της *Γέννημα Θρέμμα Δυτικής Αττικής: Χορός, μουσική και νεανικοί πολιτισμοί στο ελληνάδικο* και εξερευνά τους λαϊκούς και τραπ πολιτισμούς σε νυχτερινά κέντρα της Δυτικής Αττικής από την δεκαετία του 1990 έως σήμερα.

Η **Ρένα Λουτζάκη** είναι αφυπηρετήσασα Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Μουσικών Σπουδών στο ΕΚΠΑ, με ειδικότητα στην ανθρωπολογία του χορού. Από το 1974 έως το 1996 συνεργάστηκε με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα, ερευνώντας τον χορό. Από το 1995 έως το 2004 ήταν κύρια ερευνήτρια σε προγράμματα για τον χορό στη Θράκη και τη Μακεδονία. Δίδαξε εθνομουσικολογία και ανθρωπολογία του χορού στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου (1996-2002) και στο ΕΚΠΑ (1996-2022). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την κίνηση, το φύλο, τους πολιτιστικούς συλλόγους και την πολιτική διάσταση του χορού. Συμμετείχε στο πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ (1998-1999) και υπήρξε επιστημονική σύμβουλος στο ντοκιμαντέρ *Για μια θέση στο χορό* (2005). Παράλληλα, ασχολήθηκε με τα αρχεία της χορογράφου Κούλας Πράτσικα και της Πολυξένης Ματέυ-Ρουσοπούλου. Έχει δημοσιεύσει σε ελληνικά και ξένα περιοδικά και είναι μέλος του ICOM και του ICTMD, όπου το 2003 ορίστηκε Liaison Officer Ελλάδος.

Η **Ζωή Ν. Μάργαρη** πραγματοποίησε προπτυχιακές μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στην Εθνολογία, την Ανθρωπολογία και την Κινησιολογία. Εξειδικεύεται στην ανθρωπολογική μελέτη των άυλων εκφάνσεων του λαϊκού πολιτισμού με εστίαση στην ανάλυση των εθιμικών τελετουργικών εκφάνσεων των τελεστικών τεχνών και έμφαση στην εθνοανθρωπολογική προσέγγιση των λαϊκών δρωμένων και του χορού. Έχει συμμετάσχει ως επιστημονική συνεργάτις – ερευνήτρια και διευθύντρια ερευνών, σε πολλά ερευνητικά προγράμματα ενώ παράλληλα διδάσκει συστηματικά στο πλαίσιο προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών πολλών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΕΑΠ, ΕΚΠΑ, ΕΣΔΔΑ κ.ά.). Από το 1999 έως το 2009 διετέλεσε επιστημονική συνεργάτις (1999-2002) και Καθηγήτρια Εφαρμογών (2002-2009) του Τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής του ΑΤΕΙ Ηπείρου και τον Μάιο του 2008 εξελέγη ερευνήτρια του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών στο οποίο υπηρετεί μέχρι και σήμερα, ως Κύρια Ερευνήτρια. Έχει συμμετάσχει σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια, έχει δημοσιεύσει βιβλία και άρθρα σε ελληνικά και ξένα επιστημονικά περιοδικά παρουσιάζοντας εθνογραφικές και θεωρητικές μελέτες με αντικείμενο την σύγχρονη εθνοανθρωπολογική προσέγγιση του λαϊκού πολιτισμού. Είναι μέλος της Εθνικής Επιστημονικής Επιτροπής για την Εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τεσσάρων επιστημονικών ομάδων εργασίας διεθνών επιστημονικών φορέων-οργανισμών με αντικείμενο την ανθρωπολογική προσέγγιση των επιτελεστικών πολιτισμικών πρακτικών.

Η **Αικατερίνη - Κάτια Μάρη** είναι εθνομουσικολόγος, μουσικός, μουσικοπαιδαγωγός, Υποψήφια Διδάκτωρ Εθνομουσικολογίας και Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών με θέμα την παραδοσιακή μουσική στην UNESCO ως άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Μέλος της Έδρας UNESCO «Ανθρωπολογία της Παραδοσιακής Μουσικής» με επικεφαλής τον Ομότιμο Καθηγητή Π. Κάβουρα. Απόφοιτος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ με σπουδές στο City University of London. Υπότροφος του ΙΚΥ και κάτοχος της υποτροφίας Hedley Music Scholarship. Πτυχιούχος Πιάνου (2016) και Αρμονίας (2012) από το Ωδείο Νέα Τέχνη. Έχει εργαστεί στο ΚΠΙΣΝ, το Κέντρο Ελληνικής Μουσικής, το Ελληνικό Γυμνάσιο Κολωνίας και την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Εργάζεται ως διαχειρίστρια ευρωπαϊκών προγραμμάτων στη ΜΚΟ MUSE. Μιλά Ελληνικά, Αγγλικά και Γερμανικά.

Η **Ζωή Παναγή** (z.panagi@uoi.gr) είναι υποψήφια διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και μέλος του Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών και Εκπαίδευσης. Η διδακτορική έρευνα αναφέρεται στον Χορό, την Τελετουργία και την Ενσώματη Μάθηση: η περίπτωση του εθίμου Ντολιά στο Παλαιόπυργο Πωγωνίου του ν. Ιωαννίνων. Πτυχιούχος του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του ΕΚΠΑ με ειδίκευση στον Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό. Κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στο «Νεότερο και Σύγχρονο Κόσμο: Ιστορία, Λαογραφία, Ανθρωπολογία» με ειδίκευση στη Λαογραφία και Ανθρωπολογία του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Διδασκαλία ελληνικών παραδοσιακών χορών σε πολιτιστικούς συλλόγους και φορείς. Το ακαδημαϊκό έργο περιλαμβάνει δημοσιεύσεις επιστημονικών άρθρων, συμμετοχή σε συνέδρια και συνεργασία/συμβολή στην οργάνωση συνεδρίων. Συμμετοχή σε διοργανώσεις σεμιναρίων και φεστιβάλ ελληνικών παραδοσιακών χορών.

Ο **Νίκος Πουλάκης** σπούδασε ακορντεόν, ανώτερα θεωρητικά, μουσικολογία, σύνθεση και κατέχει διδακτορικό στη μουσικολογία του κινηματογράφου. Ως μέλος ΕΔΙΠ στο Εργαστήριο Εθνομουσικολογίας και Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, διδάσκει εθνογραφικό φιλμ, κινηματογραφική μουσική, εφαρμοσμένη εθνομουσικολογία, καθώς και ανθρωπολογία των οπτικοακουστικών μέσων. Είναι μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Επισκέπτης Καθηγητής στο Τμήμα Ψηφιακών Τεχνών και Κινηματογράφου του ΕΚΠΑ, ενώ έχει διδάξει και στο ΤΕΙ Ηπείρου. Συμμετέχει ενεργά σε επιστημονικούς φορείς όπως το ICTMD, η Ελληνική Μουσικολογική Εταιρεία και το Media Anthropology Network. Έχει λάβει μέρος σε περισσότερα από 25 ερευνητικά προγράμματα με θεματολογία σχετική με την ελληνική μουσική, τα μουσικά μουσεία και αρχεία, την έντεχνη δυτική μουσική, τις βιντεο-ιστορίες ζωής μεταναστών, την ανάλυση παιδικών τραγουδιών, τα ψηφιακά μουσικά μεταδεδομένα, τις εθνομουσικολογικές ταινίες και την αποκατάσταση μουσικών χειρογράφων. Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Μουσικολογία και Κινηματογράφος: Κριτικές Προσεγγίσεις στη Μουσική των Σύγχρονων Ελληνικών Ταινιών* και *Μουσική από το Οπτικό Θέατρο και τον Βωβό Κινηματογράφο*.

Ο **Γιάννης Σούλης** γεννήθηκε στα Τρίκαλα Θεσσαλίας (1987). Από το 2004 έως σήμερα, δραστηριοποιείται ως επαγγελματίας μουσικός σε ποικίλες κοινωνικές εκδηλώσεις και ηχογραφήσεις. Μαθήτευσε πλάι στον βιολιστή Γιώργο Κόρο (2006-2012). Από το 2008 έως σήμερα διδάσκει παραδοσιακό βιολί σε δημόσιες και ιδιωτικές εκπαιδευτικές δομές. Σπούδασε στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (Ειδίκευση παραδοσιακού βιολιού) (2019-2023) (ΟΨΕΙΣ, Πτυχιακό ρεσιτάλ ερμηνείας στο παραδοσιακό βιολί, 2023), και το έτος 2023-2024 στο ίδιο πανεπιστήμιο Μακεδονίας, σπούδασε στο Π.Μ.Σ «Επιστήμες και Τέχνες της Μουσικής». Η Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία με τίτλο: *Το καφενείο μουσικών του νομού Τρικάλων. Οι επιμέρους όψεις του, ως πυρήνας διάδρασης της εντόπιας μουσικής κοινότητας*, ολοκληρώθηκε το 2024 Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, με επιβλέποντα καθηγητή τον Θεόδωρο Κονκουρή. Το 2024 εισήχθη στο Δ.Π.Μ.Σ «Η βυζαντινή μουσική και καλλιτεχνική δημιουργία».

Ο **Ιωάννης Τσεκούρας** είναι διδάκτωρ μουσικολογίας, με ειδίκευση στη ανθρωπολογία της μουσικής, του Πανεπιστημίου του Ιλλινόι στην Ουρμπάνα-Σαμπάιν (University of Illinois at Urbana-Champaign). Επί της παρούσης είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο Εργαστήριο Εθνομουσικολογίας και Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ καθώς επίσης και διδάσκων στη σχολή μουσικής του Αμερικανικού Κολλεγίου Αθηνών Deree. Τα επιστημονικά ενδιαφέροντά του εστιάζονται στη σχέση μεταξύ μουσικής, συλλογικής μνήμης και ταυτότητας. Η κυρίως έρευνα του αφορά τη φωνητικότητα της Ποντιακής υποκειμενικότητας στο διαλογικό τραγούδι του Ποντιακού μouxαμπετιού. Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει επιστημονικά κείμενα, στην Αγγλική και Ελληνική γλώσσα, σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Η **Ελένη Φανιουδάκη** αποφοίτησε από το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας το 2018 και από το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Τοπική Ιστορία» του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης το 2022. Είναι ιδρυτικό μέλος του συνόλου «Εμμέλεια» (2016), με το οποίο έχει πραγματοποιήσει συναυλίες και δισκογραφικές δουλειές, ενώ διδάσκει μουσική από το 2018. Έχει δημοσιεύσει άρθρο στον συλλογικό τόμο «Έμφυλη Βία-Βία κατά των γυναικών» (2021). Έχει παρουσιάσει εργασίες σε συνέδρια της ημεδαπής που διοργάνωσε το ΔΠΘ και το ΕΚΠΑ (2022) αλλά και του εξωτερικού, όπως το συνέδριο της SIEF και το 7ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών (2023).

Ο **Γεώργιος Φούντζουλας** του Κωνσταντίνου είναι Πτυχιούχος Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού της Σχολής Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ) του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) με ειδίκευση στον «Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό». Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στη «Λαογραφία και Ανθρωπολογία του χορού», διδακτορικού διπλώματος στις «Σπουδές στο Χορό» και αυτή τη στιγμή είναι μεταδιδακτορικός ερευνητής στο ίδιο ίδρυμα με αντικείμενο τον ελληνικό παραδοσιακό χορό. Είναι μέλος ελληνικών και διεθνών επιστημονικών οργανισμών, ενώ τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα και το δημοσιευμένο έργο του αφορούν τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες σε σχέση με τον χορό, τον πολιτισμό, την ανάλυση της μορφής του χορού, τις πολιτικές όψεις του καθώς και τη διδακτική του χορού με έμφαση στον χορευτικό και τον κριτικό γραμματισμό.

Η **Αναστασία Φυλακτακίδου** πραγματοποίησε προπτυχιακές σπουδές στην Επιστήμη Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού στο Α.Π.Θ. με ειδικότητα στον Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό, είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία Λαογραφία» με κατεύθυνση τη «Λαογραφία» και ειδίκευση τις «κοινωνικές και οικονομικές δομές, συλλογική μνήμη και ταυτότητες» και κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος στην επιστήμη της Φυσικής Αγωγής. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα συνδέονται με την ανθρωπολογική μελέτη τελετουργικών φαινομένων και την επιτελεστική τους διάσταση, καθώς και με την ενσώματη μάθηση και την ένταξη του χορού και της κίνησης στην εκπαίδευση. Διδάσκει στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων στο πλαίσιο του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών και είναι υπεύθυνη προγραμμάτων διδασκαλίας Ελληνικού Παραδοσιακού Χορού και Πολιτισμού που υλοποιούνται στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και αφορούν Έλληνες και ξένους φοιτητές. Συμμετείχε στην οργανωτική επιτροπή συνεδρίων και είναι μέλος επιστημονικών ομάδων εργασίας του ICTMD με εστίαση στην εθνοχορολογία και την τελετουργία.

Ο **Χαρίτων Χαριτωνίδης** είναι πτυχιούχος του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΤΕΦΑΑ) του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) με ειδίκευση στον «Ελληνικό Παραδοσιακό Χορό». Κατέχει μεταπτυχιακό δίπλωμα στη «Λαογραφία-Ανθρωπολογία του Χορού» και είναι υποψήφιος διδάκτορας στο γνωστικό αντικείμενο «Σπουδές στον χορό» (Σχολή ΤΕΦΑΑ, ΕΚΠΑ). Εργάζεται ως καθηγητής Φυσικής Αγωγής, δάσκαλος χορού, χορευτής και μουσικός. Είναι μέλος ελληνικών και διεθνών επιστημονικών οργανισμών, ενώ τα κύρια ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται σε θέματα που αφορούν στην παρουσία του παραδοσιακού χορού στο σύγχρονο αστικό πλαίσιο, στη σχέση χορού και πολιτικής, και στην ανάλυση της μορφής του χορού (σημειογραφία κίνησης, δομικο-μορφολογική ανάλυση).

Η **Μαρία Χναράκη** ίδρυσε και διηύθυνε το Πρόγραμμα Ελληνικών Σπουδών με 27 μαθήματα και παραμένει καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Drexel. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την παιδαγωγική των Ελληνικών Σπουδών, την πολιτιστική ταυτότητα, τη νησιωτικότητα, ενώ έχει διερευνήσει θέματα όπως η εμπειρική μάθηση, η υβριδική εκπαίδευση αλλά και θέματα STEAM. Διαθέτει Πτυχίο/ΜΔΕ Μουσικών Σπουδών (ΕΚΠΑ), και MA & PhD στη Λαογραφία και την Εθνομουσικολογία (Πανεπιστήμιο της Indiana στο Bloomington, ΗΠΑ). Επιπλέον, έχει τίτλους στο πιάνο, τη μουσική θεωρία και εκπαίδευση από το Ελληνικό και το Εθνικό Ωδείο Αθηνών. Διετέλεσε μέλος ΔΕΠ σε Πανεπιστήμια στην Ιντιάνα, την Ιντιανάπολη, καθώς και στα Πανεπιστήμια Cornell and Drexel ενώ, από το 2003,

«Μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στον ελληνικό χώρο: διεπιστημονικές, ιστορικές και συγχρονικές προσεγγίσεις», 1η Ημερίδα ICTMD Greece, 22 Φεβρουαρίου 2025

διευθύνει προγράμματα αλλοδαπής στην Ελλάδα. Είναι ειδικός περιεχομένου σε ερευνητικά προγράμματα και ενεργή σε δημοσιεύσεις, διδασκαλία, παραστάσεις και διοργάνωση δραστηριοτήτων. Είναι η συγγραφέας των βιβλίων “Cretan Music: Unraveling Ariadne’s Thread (Εκδόσεις Κέρκυρα, Ελλάς)” και “Sing In Me, Muse, and Through Me Tell the Story ...”: Greek Culture Performed (Εκδόσεις Zorba Press, NY).

Διαδικτυακός σύνδεσμος ZOOM:

<https://ionio-gr.zoom.us/j/97715618018>

Meeting ID: 977 1561 8018

Η ICTMD Greece είναι η εθνική επιτροπή της Ελλάδας στο International Council for Traditions of Music and Dance, ICTMD (Διεθνές Συμβούλιο για τις Παραδόσεις της Μουσικής και του Χορού). Ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 2022. Στόχος της είναι η διεθνής εκπροσώπηση της Ελλάδας στον διεθνή οργανισμό ICTMD, η προώθηση της μελέτης των μουσικών και χορευτικών παραδόσεων του ελληνικού χώρου σε διεθνή fora, η συνεργασία ελλήνων και ξένων ερευνητών που μελετούν σχετικά αντικείμενα, η συνεργασία με επιστημονικούς και πολιτιστικούς φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, και η διασύνδεση επιστημόνων από διάφορα ερευνητικά πεδία που σχετίζονται, μελετούν και προάγουν ποικίλες μουσικές και χορευτικές παραδόσεις στην Ελλάδα και τη διασπορά.

Mail της Επιτροπής: ictmdgr@gmail.com

Νέα μέλη στην ICTMD Greece μπορούν να εγγραφούν εδώ, εφόσον είναι ήδη εγγεγραμμένα μέλη στην ICTMD για το 2025: [φόρμα](#).

Επιστημονική & Οργανωτική Επιτροπή της ημερίδας

Γιάννης Πλεμμένος, Κύριος Ερευνητής, Ακαδημία Αθηνών (Πρόεδρος)

Ζωή Διονυσίου, Καθηγήτρια, Ιόνιο Πανεπιστήμιο (Αντιπρόεδρος)

Γιώργος Αθανασόπουλος, Εντεταλμένος Λέκτορας, Humboldt-Universität, Berlin (Μέλος)

Σπύρος Δελέγκος, Έμμισθος Διδακτορικός Ερευνητής, Sibelius Academy, Uniarts Helsinki (Μέλος)

Νατάσα Χαντά-Μάρτιν, Ανθρωπολόγος χορού (Μέλος)